

Næmingar í latínskúlanum í Havn og Torluf Gregersen

Pupils of the Grammar School of Tórshavn and Torluf Gregersen

Povl Skårup

Brunbakkevej 1, Tillerup, DK-8420 Knebel, Danmark. Teldupostur: povl@skarup.dk

Úrtak

Lucas Debes (1673), N. Andersen (1895) og Hans Jacob Debes (2000) hava evnað til hvør sín lista yvir næmingar í latínskúlanum í Havn. Hesir listarnir verða bornir saman, og ein maður, sum er nevndur í listunum eftir N. Andersen og H.J. Debes, men ikki eftir Lucas Debes, verður umrøddur nærri. Hesin maður er Torluf Gregersen, ið var próstur í Føroyum frá í seinasta lagi 1579 til 1625. N. Andersen og H.J. Debes hildu hann vera føroying, men Rischel og Skårup (1972) hava gitt, at hann var norðmaður og hevði verið prestur í Bjørgvin. Henda giting hevur ikki verið eftirgáað, og hon verður tí sett fram aftur her, nágreiniligari enn tá.

Resumé

Lucas Debes (1673), N. Andersen (1895) og Hans Jacob Debes (2000) bringer hver sin liste over elever i latinskolen i Tórshavn. Efter en sammenligning af dem omtales en mand der står på de to sidstnævntes lister, nemlig Torluf Gregersen, der var Færøernes provst fra senest 1579 til sin død i 1625. N. Andersen og H. J. Debes antog at han var færing, men Rischel og Skårup (1972) har formodet at han var identisk med en nordmand af samme navn der havde været præst i Bergen. Denne formodning er imidlertid blevet overset og genfremsættes derfor her, med udførligere begrundelse.

Abstract

Lucas Debes (1673), N. Andersen (1895) and Hans Jacob Debes (2000) provide each their own list of students in the grammar school in Torshavn. A man, Torluf Gregersen, rural dean of the Faroe Islands from at least 1579 until his death in 1625, is mentioned in the last two of the three lists. N. Andersen and H. J. Debes have assumed that he was Faroese but Rischel and Skårup (1972) have suggested that he is identical to a Norwegian by the same name, who had been a pastor in Bergen. This suggestion has been overlooked and is therefore restated here with further evidence to support it.

Næmingar fyrri umleið 1650

Latínskúlin í Havn varð stovnaður stutt aftan á siðaskiftið. Vilja vit vita hvørjir vóru næmingar har ta fyrstu tíðina, finna vit listar í trimum bókum. Men listarnir eru ikki eins.

Lucas Debes (1673) hevur ein lista á s. 313, men lat okkum fyrst hyggja at tí hann skrivar á s. 317:

- [1] Í 1660 vórðu 3 næmingar í latínskúlanum upptiknir beinleiðis á universitetinum í Keypmannahavn [teir vóru: Iohannes Iohannis Færøensis ella Hans Hansen, seinni prestur í Helsingør, Petrus Blasii Færøensis ella Peder Blasiusen, sum eg ikki veit um varð prestur, í hvussu varð hann ikki sóknarprestur í Føroyum ella í Danmark, og Thomas Iacobi Tarnovius ella Thomas Jacobsen Tarnovius, seinni prestur í Pedersker á Bornholm].
- [2] Seinni vóru fleiri, sum høvdu verið næmingar á skúlanum, farnir niður til latínskúlan í Keypmannahavn at halda fram [LD man meina: áðrenn teir eisini vórðu upptiknir á universitetinum; hann man hugsa um Peder Clemensen, Rasmus Olesen og Gregers Pedersen, ið allir vóru prestasynir úr Føroyum og seinni prestar í Føroyum].

[3] “Oc findis der paa denne Tjd / saa mange lærde Personer aff Færøeske Indfødde / at de kunne forsørge alle Færøes Præste=Kald / aff hvilcke Fire ere allerede Præster udi Færøe.” Hesir fyra mugu vera Daniel Mikkelsen, sóknarprestur í Norðuroyom, og teir triggir hann man hugsu um undir [2], sum longu vóru hjálparprestur í Føroyum tå ið LD skrivaði bók sína. Saman við teimum trimum sum eru nevndir undir [1] kundu teir “forsørge alle Færøes Præste=Kald”, ið vóru sjeý í tali.

Hatta er ongin næmingalisti. Lista sín hevur LD sum sagt longu givið nakrar síður frammanundan. Har nevnir hann 6 menn ið hava verið næmingar í latínskúlanum og síðani aðrastaðni, og sum eru vorðnir prestar í Føroyum.

Løgið er at LD har ikki nevnir Daniel Mikkelsen, sum kortini má vera ein av teim fyra føroyingunum hann sjálvur hugsar um sum prestar í Føroyum í samtíðini: hann varð innskrivaður á universitetinum í 1656, varð hjálparprestur í Norðuroyggjum í 1661, sóknarprestur har frá 1670 til hann doyði í 1682. Tann seinasti LD nevnir, er Jonas Mikkelsen, ið varð innskrivaður í 1644, sóknarprestur í Norðurstreymoy frá 1650 til hann doyði í 1666. Hví nevnir LD ikki Daniel Mikkelsen? Eg má bara gita: Kann hann hava gloymt hann? Ella kann hann hava hildið – ella vitað – at Daniel ikki hevði verið næmingur í latínskúlanum? Hann varð innskrivaður frá latínskúlanum í Keypmannahavn, og vit vita ikki um hann hevði gingið í latínskúlanum í Havn frammanundan (tað gitir H. J. Debes 2000, s. 149).

Ella kann LD hava brúkt eina skrivliga keldu frá tíðini millum Jonas og Daniel?

N. Andersen (1895, s. 305) nevnir eisini menn ið hava verið næmingar í latínskúlanum í Havn (og kanska síðani í einum øðrum latínskúla), og sum eru vorðnir prestar í Føroyum. Hjá honum eru teir 15 í tali. Tvær grundir eru til at hann nevnir 9 fleiri enn LD. Onnur er at hann nevnir 8 sum eru seinni enn teir LD nevnir (bók hansara er um tíðina 1600-1709). Hin er at hann heldur at Thorluf Gregersen hevur gingið í latínskúlan í Havn. TG vendi eg aftur til.

Tann triði listin eg sipaði til omanfyri, er gjørdur av H. J. Debes (2000, s. 144ff). Hann hevur yvirskriftina *Immatrikuleraðir føroyingar*, sum vísir at HJD ikki bara hevur tikið prestar í Føroyum við (eins og LD og NA høvdu gjørt), men eisini menn hann helt vera føroyingar og innskrivaðar á universitetinum, men sum ikki vórðu prestar í Føroyum: Jacob Audensen, Iohannes Martini Farinsulanus, Severinus Iohannis Fæ[r]ø (?), fyri bara at nevna teir sum eru eldri enn Jonas Mikkelsen.

Hatta er onnur grundin til tann munin millum HJD og hinar báðar, at til og við Jonas Mikkelsen nevnir LD 6, NA 7, men HJD ikki færri enn 14. Hin grundin er at HJD ímóti yvirskrift sínari eisini umtalar prestar í Føroyum ið ikki vóru føroyingar: Ismael Nielsen, Auden Andersen, Rasmus Christensen Ganterup, Peder Hellesen Viborg (seinni hoyra eisini Lucas Jacobsen Debes, Christopher Müller, Christian Jensen Fers og fleiri upp í henda bólkin). HJD er ikki konsekventur: nevnir nakrar prestar í Føroyum ið ikki vóru føroyingar, men ikki allar, t.d. ikki Hans Jørgensen Fynbo, ið var prestur í Norðuroyggjum um ár 1600.

Listin sær út sum eitt savn av tilfari HJD ikki hevur verið liðugur við áðrenn tað fór til prentingar. Hetta sæst eisini av at hann í listanum á s. 148 sigur at Thomas Jacobsen Tarnovius var “sonur harra Jacob Klinte”, hóast hann á s. 60 og 191 veit at hatta “er helst ikki beint.” Hetta var ávíst av Rischel og Skårup (1972, XXVf.), í útgávuni av Føroya-lýsingini hjá Resen. Hana nevnir HJD í listanum undir teim báðum sum Tarnovius varð immatrikuleraður saman við í 1660, Hans Hansen og Peder Blasiussen, men, nokk so lógið, ikki undir Tarnovius. Sí eisini Skårup (2005).

Torluf Gregersen, prestur og próstur í Føroyum frá 1579 (ella fyrr) til 1625

NA (1895, s. 305) nevnir Thorluf Gregersen á lista sínum; hann helt so statt at TG hevði gingið í latínskúlan í Havn. Eg veit ikki hvørja keldu hann hevði til at halda tað, men eg giti at hann ikki hevði aðra keldu enn at TG hevur verið nevndur við tilnavninum Færø(e), sum NA eisini sjálvur nevnir hann við á s. 413: “Torluf Gregersen (Færø).”

HJD (2000, s. 144f) nevnir eisini Thorluf Gregerssøn á sínum lista og sigur at hann varð “dimitteraður frá Latínskúlanum í Havn”, tó uttan árstal. Eg veit ikki hvørja keldu han hevði til at siga tað, men eg giti at hann onga hevði; annars høvdu aðrir granskarar og kelduútgavarar longu sagt hatta, og annars hevði hann sjálvur nevnt um ikki keldu sína so í minsta lagi árið keldan segði TG vera immatrikuleraðan. Eg giti at hann skrivaði tað av tí at hann helt at TG hevði verið næmingur í latínskúlanum, og at tað helt hann tí at NA hevði hildið tað.

– Tá ið seinni Nolsøe og Jespersen (II, 2004, s. 223) skrivaðu at TG “hevði gingið í Latínskúlanum í Havn”, var tað heldur ikki eftir nakrari frumkeldu, men av tí at HJD hevði hildið tað, tað svaraðu teir mærvinarliga tá ið eg spurdi.

Tilnavnið Færøe hevur TG bara í prestatalinum hjá Christen Djurhuus 1759 (L. Zachariassen 1961, s. 355; HJD 2000, s. 145) og kanska í próstatalinum hjá LD (1673, s. 293). Her stendur: “Her Tolle Færøe=Præst udi Østerøe,” men tað má vera ein villa, antin fyri “Her Tolle Sogne=Præst udi Østerøe” ella fyri “Her Tolle Færøe Sogne=Præst udi Østerøe”. Um tað hevði verið vist at Christen Djurhuus kendi tilnavnið úr øðrum keldum enn LD, ella at LD meinti “Her Tolle Færøe Sogne=Præst udi Østerøe”, so kundi tilnavnið verið ein grund til at hildið at TG var føroyingur. Men tað er væl møguligt at Christen Djurhuus bara kendi tilnavnið frá LD, men at LD meinti “Her Tolle Sogne=Præst udi Østerøe” (uttan “Færøe”). Tí kann tilnavnið ikki brúkast sum prógv fyri at TG var føroyingur.

Ein grund til at halda at TG ikki var føroyingur, er at LD ikki nevnir hann millum prestar ið hava gingið í latínskúlan.

Ein annar møguleiki varð førdur fram í 1972 í áðurnevndu bók har tað varð ávíst at Tarnovius ikki var sonur Jacob Klinte. Har hava Rischel og eg á s. XXXII eina viðmerking um TG. Eg havi onki nýtt at leggja aftrat (burtursæð frá onkrari rætting), men av tí at viðmerkingin er ógvuliga stuttorðað, og bókin lítið lísín, fari eg at taka tað uppafur sum vit skrivaðu har.

Men fyrst: hvat vita vit um TG í Føroyum? Í tí fylgjandi verða ikki allar umtalur-

nar av honum tiknar við, fleiri standa hjá N. Andersen (1895) og L. Zachariasen (1961).

Vit vita at í varðveittum og kendum keldum verður hann nevndur fyrstu ferð í Føroyum í august 1579; tá verður hann kallaður “nu Provst” (NA, s. 413; LZ, s. 193, 310, 355). Tað má merkja ‘nýliga útnevndur til próst’. Óivað hevði hann frammanundan verið vanligur sóknarprestur í Eysturoy og/ella í einum øðrum prestagjaldi, men vit vita ikki hvussu leingi. Vit vita eisini at hann var prestur á Nesi frá í seinasta lagi 1583 (Degn 1945, s. 181), kanska longu í 1579 ella fyrr, men tá kann hann eisini hugsast at hava verið prestur aðrastaðni: próstar búðu ikki altíð á Nesi.

Eftir omannevnda prestatalinum hjá Christen Djurhuus prósti 1759, var TG sóknarprestur í Sandoy í 10 ár, áðrenn hann varð fluttur til Eysturoyar prestagjald í 1598. Tað er møguligt at hann var sóknarprestur í Sandoy áðrenn hann flutti inn á Nes, men neyvan í 10 ár, og tað er í hvussu er ikki rætt at hann ikki flutti inn á Nes fyrr enn í 1598. Hetta prestatalið er ikki eftirfarandi um tað sum var hent so leingi áðrenn tað varð skrivað. “Virkestíð teirra fyrstu prestanna, prósturur uppgevu, er í nógvum førum ivasom”, sigur LZ (1961, s. 344).

TG doyði í 1625. Hann átti í minsta lagi tveir synir. Annar var Johannes Torlufsen; hann varð sýslumaður í Eysturoy og bóndi á Selatrað, seinri eisini í Hoyvík (LZ 1961, s. 340, 347 og aðrastaðni). Hin var Gabriel Torlufsen; hann fór til Keypmannahavnar at lesa til prest, fekk kommunitetið í 1599, varð fyrri einari ringari hending har í býnum 16. nov. 1600 (Norvin 1937, s. 326ff), varð hjálparprestur hjá pápa sínum í seinasta lagi

frá 1613/14 (Degn 1945, s. 177), tók við starvið sum sóknarprestur eftir pápa sín, men doyði longu í 1627.

TG, Føroya próstur, hevði brævaskifti við Peder Winstrup (1549-1614), Sælands biskup frá 1590. Eftir er eitt bræv á latíni frá PW til TG, ella rættari ein kladda sum versonur PW, Johannes Stephanius, skrivaði fyri PW 16.4.1603 sum svar uppá eitt bræv sum TG hevði sent PW í august 1602, men tað er ikki vist at brævið hevði verið nógv øðrvísi um PW hevði skrivað tað sjálvur. Teksturur er útgivin í *Kirkehistoriske Samlinger*, 3.R. 1.B., 1874-77, s. 779f. Um TG sigur brævið ikki nógv annað enn at hann og PW vóru persónligir vinir og høvdu verið tað í fleiri ár (hvussu teir so vóru vorðnir tað?). Áhugin er heldur at tað elvir til at spyrja um nær tann føroyska kirkjan varð flutt frá Bjørgvins biskupsdømi til Sælands biskupsdømi. Um hetta skrivaði Lucas Debes (1673, s. 292): “Hvor effter [t.e. eftir 1556] Høystbemældte Høyloffligst udi Hukommelse Konning Christian den Tredie / forordnede en Prowist altid at være ofver Færøes Menigheder / hvilcken hafver svaret først Bergens Biscop / den stund Handelen var i Bergen paa Færøe / siden Kiøbenhauffns Biscop / da Handelen eller Commercien paa Færøe er forfløt fra Bergen til Kiøbenhauffns Borgere”. Hetta varð uppafurtikið av N. Andersen (1895, s. 344) “uden at der herfor kan opgives noget bestemt Aar”, og av Louis Zachariasen (1961, s. 13) og Hans Jacob Debes (1995, s. 163), sum tí hildu at skiftið fór fram í ella um 1620. Um hetta er rætt, skifti TG embætisbrøv við Bjørgvins biskup og privat brøv við Sælands biskup. Ella vísir tað

varðveitta brævið at Sælands biskupur hevði Føroyar í biskupsdømi sínum longu í 1603, og at so hevði verið í fleiri ár? Eg eri í iva, m.a. tí at brævið ikki bara inniheldur ymiskt privat (t.d. heilsan til konu og børn), men eisini nevnir “meinigheitir tykkara”, sum PW er fúsar at hjálpa um tað tørvast: skrivar ein biskupur sovorðið um meinigheitir í einum øðrum biskupsdømi? Eg vóni at ein søgugranskari tekur allan spurningin um skiftið frá Bjørgvins biskupsdømi til Sælands biskupsdømi upp aftur eftir øllum keldum, eisini hesum brævinum, uttan at halda fyri givið at LD og aðrir høvdu rætt í at kirkjan fylgdi handlinum.

Tað sum Lucas Debes (1673, s. 213-228) skrivar um Magnus Heinason, er tikið úr “Jens Lauritzsøns Norrigia Illustrata oc et Færøeske troeværdigt Manuscripto” (s. 205). At LD kallar kallar hetta handritið føroyskt, merkir ikki at tað var skrivað á føroyskum máli, men bara at tað var skrivað í Føroyum. Tað verður viðgjørt av Jørgen Rischel (1963, II, s. 46-49). Jón Helgason (1940, s. 33) hevði ávíst at tann sum hevði skrivað tað má hava verið kønur í latíni, og gitt at tað kann hava verið annaðhvørt Hans Jørgensen Fynbo ella Gabriel Torlufsen, ið báðir vóru prestar og versynir Jón Heinason løgmann, bróður Magnus. Men ein triði móguleiki er TG, ið var sóknarprestur hjá Magnusi og Jóni, tá ið teir vóru í Føroyum, og faðir annan prestlærda versonin hjá Jóni.

TG er eisini ein av teimum sum kunnu hugsast at hava skrivað ta navnleysu lýsingina av Føroyum ið varð brúkt í Føroyalýsingini hjá Resen, hóast Gabriel Mitens helst er ein betri móguleiki (Rischel og Skårup 1972, s. XXXIIff).

Torleff Gregoriusson, prestur í Bjørgvin frá 1568 til 1572 ella seinni

Henda TG kenna vit bara frá einari keldu, *Absalon Pederssøns Dagbok* (útg. 1963-70). Um Absalon Pederssøn Beyer hevur Jacob Jacobsen skrivað í 1952 og tá eisini tikið ymiskt upp aftur úr dagbókini eftir einari eldri útgávu. Í tí fylgjandi verða ikki allar umtalurnar av TG í dagbókini tiknar við.

Tað fyrsta dagbókin sigur um TG er at 20.3.1563 “Skenchte Bergens Capittel Torleff Gregoriusson fem daler til hielp at studere med, som drog til Skotland igen att studere thil S. Andreas.” Hann er kanska tann Tarquinius Gregorii ið varð innskrivadur við universitetið í Saint Andrews í 1558 (Anderson 1926, s. 266). Meðan TG las í Skotlandi, var John Knox virkin har sum predikantur fyri ta calvinsku protestantismuna, og ein nýggj kirkjuskipan varð viðtikin eftir hasari læruni.

4.4.1568 “Wart her Torleff her Gregorij søn ordinerit til prest oc sacellan til Domkircken aff doctor Jens Schellerup”. Ein “sacellan” var ein kapellanur; Jens Skjelde-rup var biskupur í Bjørgvin 1557-82. Tá ið faðir TG nevnist “her Gregorius”, má hann hava verið prestur, óivað har í landinum; annars er onki kunnugt um hann.

TG má vera føddur aftan á siðaskiftið, tá ið prestar sluppu at giftast, kanska um 1540, fyri at siga eitt runt tal, ella fá ár seinni. Hann átti eina systur, Anne Gregorii dotter, ið giftist einum prestasoni 20.8.1570.

Sjálvur giftist hann ikki í Bjørgvin, í hvussu er ikki so leingi dagbókin verður førd. Men kvinnur vóru í lívi hansara.

Hann hevði lovað “Biorgis [?] Anne” hjúnalag, men vildi ikki halda lyftið.

Grundin var at hann heldur vildi hava Marite, einkju eftir Christoffer Mitius (ella Mitens) prest, ið var deyður 15.9.1566. Hon vildi eisini fegin giftast við honum, men foreldur hennara vildu at hon skuldi giftast einum donskum manni. Hon doyði 3.10.1571 uttan at vera gift uppaftur.

Ragnhild Laurensdotter var trúlovað við Christern Dagfindsson, men “Her Torleff Gregorisson haffuer vent hennis sin fra Christern di han vil gerne haffue pigen. ... Oc nw locker han og stiel pigens hierte fra Christern. Den sag bleff skott til forligelse.” Hatta stendur undir november 1571. Semjan varð gjørd 6.11.1571, men stendur ikki avskrivað í dagbókini fyrr enn undir 20.5.1572. Har kann ikki alt lesast, men tó, at trúlovisið millum Ragnhild og Christern skuldi gerast til einkis, og “der som forne [áðurnevndi] Christern ancker paa nogen at han skulde haue ... uent pigens sind oc hierte fra sig, da maa han tale ... til efter landslaagen”. Hetta sipaði óivað til TG – sum sjálvur var ein av teimum ið undirskrivaðu semjuna. Um Christern ákærði TG eftir landslógini, vita vit ikki.

Tað seinasta dagbókin sigur um TG er undir 11.12.1571: “Her Torleff var paamint om hans predigen, huilke han nogle sinne giorde om alterens Sacramente menendis at de vduertis elementer vore ickon tegen til Christi legom oc blod som ey er tilstede, louede han ville staa aff sodan predigen mening oc lerdom, var han oc siden nogle sinne aduarit oc han loffuede forbedring.” Tað TG hevði sagt, var ímóti læruni hjá Luther og fylgdi læruni hjá Calvin og John Knox, sum hann kann hava tikið til sín í Skotlandi.

“Efterat han den 11te december 1571

havde faaet tilrettevisning af biskopen for sine afvigende synsmaader, mister man ethvert spor af ham” (Bang 1897, s. 174). Hetta er einasta grundin til ta giting sum Halkild Nilsen (1970, s. 42) endurgevur: “Han skal være død 1572”. Men tøgningin í keldunum kann hava eina aðra orsök.

Torleff Gregoriusson, prestur í Bjørgvin frá 1568 til 1572 ella seinni, sami maður sum Torluf Gregersen, prestur og próstur í Føroyum frá fyri 1579 til 1625?

TG í Bjørgvin kann vera fluttur til Føroya í 1572 ella stutt aftaná og vorðin prestur har, frá 1579 próstur. Um hatta er rætt, var TG 80-85 ára gamal tá ið hann doyði í 1625.

Sum sagt, hevði TG í Bjørgvin ynskt at giftast við einkjuni Marite, og hon at giftast við honum. Var tað hent, var hann vorðin stjúkfaðir stjúkson hennara, sum maður hennara hevði átt í fyrru giftu. Men hjúnalagið varð av ongum, og hon doyði. So hevði stjúksonurin mist ikki bara móður og faðir men eisini stjúkmóður, og hann hevði heldur ongan stjúkfaðir. Drongurin var Gabriel Mitens, sum varð bartskeri og lögtingsskrivari ella sorinskrivari í Føroyum. Tað vit vita um hann, stendur at lesa í Resen-útgávuni (1972, s. XXXIVff). Eg ímyndi mær at TG fekk hann sum fosturson, og at hann tók hann við sær til Føroya, og at hann kallaði annan son sín upp eftir honum: Gabriel Torlufsen.

Hatta skutu Jørgen Rischel sáli og eg upp í 1972. Eg haldi framvegis at hatta er meira sannsýnligt enn at teir báðir prestarnir við sama navni ikki vóru sami maður. Teir høvdu ikki bara sama navn og sama starv,

men annar hvørvur úr søguni fá ár áðrenn hin verður nevndur fyrstu ferð á ein hátt sum helst krevur at hann hevur verið í Føroyum í fleiri ár: árin vit vita um TG í Bjørgvin kundu ikki hóskað betur til árin vit vita um TG í Føroyum. Tey sum ikki hava hildið sum vit, hava onga grund givið; tey hava helst ikki gáað eftir hasum móguleikanum, hava ikki lisið bók okkara. Sum sagt omanfyri, kann tilnavnið Færøe ikki brúkast sum prógv.

Vit kunnu enntá gita hví TG flutti úr Bjørgvin: hann var í trupulleikum seinast í 1571 bæði av ovnógvari konufólkaeydnu og av óluthersku uppfatan sínari av altarsins sakramenti. Vit kunnu eisini gita at tá ið hann flutti til eitt prestakall í Føroyum, varð hann bæði noyddur og hjálptur av Jens Skjelderup: Bjørgvinsbispurin hevði TG sum sacellan í dómkirkjuni, og hann hevði helst kirkjuna í Føroyum undir sær enn.

Bókmentir

- Absalon Pederssøns Dagbok*, I, udg. Ragnvald Iversen, Bergen 1963; II, Kommentarbind ved Halkild Nilsen, Oslo-Bergen-Tromsø 1970.
- Andersen, N. *Færøerne 1600-1709*, København 1895, uppafturprentað Tórshavn 1964.
- Anderson, James Maitland (útg.). *Early Records of the University of St. Andrews*, Edinburgh 1926.
- Bang, A. Chr. *Den norske kirkes geistlighed i reformations-aarhundredet (1536-1600)*, Kristiania 1897.
- Debes, Hans Jacob. *Føroya søga*, II, Tórshavn 1995.
- Debes, Hans Jacob. *Hin lærði skúlin í Havn*, Tórshavn 2000.
- Debes, Lucas. *Færøe et Færoa Reserata*, København 1673. Uppafturprentað: *Færøernes Beskrivelse*, I-II, København 1963; bind I er facsimileútgáva, bind II er inngangur og viðmerkingar av Jørgen Rischel.
- Degn, Anton. *Færøske Kongsbønder 1584-1884*, Thors-havn 1945.
- Helgason, Jón. *Lucas Debes*, Føroyingafelagshefti nr. 2, Keyptannahavn 1940.
- Jacobsen, Jacob. "Absalon Pederssøn Beyer," *Útiseti* VII, Keyptannahavn 1952, 7-20.
- Nilsen, Halkild, sí Absalon.
- Nolsøe, Jens Pauli A., og Kári Jespersen. *Havnar søga*, I-II, Tórshavn 2004.
- Norvin, William, *København's Universitet i Reformationsens og Orthodoxyens Tidsalder*, I, København 1937.
- Resen, Peder Hansen. *Atlas Danicus, Færøerne*, Færoensia IX, udg. Jørgen Rischel & Povl Skårup, København 1972.
- Rischel (1963), sí Debes, Lucas.
- Rischel og Skårup (1972), sí Resen.
- Skårup, Povl. "Hví nevndi Thomas Jacobsen seg Tarnovius?," *Varðin* 72, 2005, 25-27.
- Zachariasen, Louis. *Føroyar sum rættarsamfelag 1535-1655*, Annales Societatis Scientiarum Færoensis, Supplementum IV, Tórshavn 1961.